

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr. 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

- 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
- 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
- 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
- 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
- 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
- 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

N.B. Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor het examen economie 1,2 HAVO kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is verder de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

Maximumscore 2

- 1 Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het realiseren van een redelijk inkomen voor de landbouwers.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het realiseren van redelijke consumentenprijzen.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om stabilisatie van voedselprijzen.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het veiligstellen van de voedselvoorziening.

Maximumscore 2

- 2 het instellen van een minimumprijs
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat een minimumprijs (die boven de evenwichtsprijs ligt) het aanbod stimuleert en de vraag afremt; hierdoor ontstaat een aanbodoverschot dat kan worden teruggedrongen door de productie te beperken.

Maximumscore 2

- 3 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
De superheffing bedraagt per liter melk $\frac{€17.500}{50.000} = €0,35$.
Een liter melk boven het productiequotum levert een melkveehouder
 $€0,37 - €0,35 = €0,02$ op en dat is ver onder de kostprijs (van €0,11) per liter melk.

Opgave 2

Maximumscore 1

- 4 Uit het antwoord moet blijken dat het om de overheidsbestedingen / export / import gaat.

Maximumscore 2

- 5 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat het BBP toeneemt terwijl de werkgelegenheid gelijk blijft.

Maximumscore 2

- 6 lagere wisselkoers
Een van de volgende verklaringen:
- Een verklaring waaruit blijkt dat de uitvoer van Nederland goedkoper wordt waardoor de uitvoer zal toenemen, de bestedingen zullen stijgen en (de groei van) het BBP zal toenemen.
  - Een verklaring waaruit blijkt dat de invoer van Nederland duurder wordt waardoor de (kosten)inflatie toeneemt en de (groei van de) particuliere consumptie afneemt.
  - Een verklaring waaruit blijkt dat de uitvoer van Nederland goedkoper wordt waardoor de uitvoer zal toenemen en (de groei van) de bedrijfsinvesteringen zullen toenemen.
  - Een verklaring waaruit blijkt dat de invoer van Nederland duurder wordt waardoor de (kosten)inflatie toeneemt en de CPI sterker stijgt.
  - Een verklaring waaruit blijkt dat de uitvoer van Nederland goedkoper wordt waardoor de uitvoer en daardoor de productie en de werkgelegenheid zal toenemen.

Maximumscore 2

- 7 Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat door een lagere groei van het BBP van onze handelspartners de export van Nederland afneemt waardoor de bestedingen afnemen en daarmee de kans op (bestedings)inflatie.

Opgave 3**Maximumscore 3**

- 8 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
belastbaar inkomen:	€40.000	te betalen belasting en premies:	
schijf 1 t/m 2	<u>€28.850</u>		€10.204
in schijf 3	€11.150	42% van €11.150	<u>€ 4.683</u>
			€14.887
af:	algemene heffingskorting	€1.766	
	arbeidskorting	<u>€1.104</u>	
	totale heffingskorting	<u>€ 2.870</u>	
	Te betalen belasting en premies		€12.017
- De belastingdruk is $\frac{12.017}{40.000} \times 100\% = 30,0\%$.

Maximumscore 2

- 9 personen met kinderen en een inkomen lager dan €27.438
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
De aanvullende kinderkorting voor deze groep is meer gestegen dan de inflatie van 3,6%.

Maximumscore 2

- 10 Uit het antwoord moet blijken dat het tarief van de premie volksverzekeringen stijgt van 29,40% naar 31,20%.

Opgave 4**Maximumscore 6**11

Te beoordelen aspect	Noteer voor elk aspect 0, 1 of 2 punten: 0: (vrijwel) geheel fout 2: (vrijwel) geheel goed 1: bij twijfel
a Het inverdieneffect via toename van de belastingontvangsten is correct uitgewerkt. Te denken valt aan: Een toename van de inkomstenbelasting doordat mensen in de culturele sector een hoger inkomen gaan verdienen / toename van de BTW-ontvangsten doordat de omzetten in de culturele sector als gevolg van de extra subsidies zullen toenemen.	
b Het inverdieneffect via afname van de overheidsuitgaven aan de sociale zekerheid is correct uitgewerkt. Te denken valt aan: Een daling van de uitgaven aan werkloosheids- en/of bijstandsuitkeringen doordat de werkloosheid in de culturele sector daalt.	
Het gekozen aspect is correct uitgewerkt. Te denken valt aan: 1 Voorbeelden waaruit blijkt dat een toename van de welvaart tot stand komt zonder dat dit tot uitdrukking komt in de prijzen van de diensten in de culturele sector zoals een verbetering van het culturele imago van Nederland. 2 Een stijging van de bestedingen (van mensen) in de culturele sector waardoor (mensen uit) andere sectoren hun inkomens zien stijgen hetgeen tot een verdere stijging van de bestedingen leidt. 3 Verlichtende belastingmaatregelen voor ondernemingen in de culturele sector.	
Indien de onderdelen van de brief niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis	-1

Opgave 5**Maximumscore 2**12 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{6.000 - 150}{150} \times 100\% = 3.900\%$$

Maximumscore 113 "Als losse handelaren overschakelen op inkoop van bloemen via grote handelaren leidt dat tot een hogere kostprijs van bloemen doordat er een schakel in de handel is bijgekomen."**Maximumscore 2**14 Uit het antwoord moet blijken dat de tariefsverhoging bij de grote handelaren over een grotere afzet kan worden verdeeld dan bij de kleine handelaren.**Maximumscore 2**15 • "Kleinere handelaren, zoals de losse handel in bloemen, beschikken naast zelf inkopen op de bloemenveiling in Aalsmeer over voldoende andere kanalen om bloemen in te kopen (bijvoorbeeld bij kleinere bloemenveilingen of bij grote handelaren)."

• Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de machtspositie van de bloemenveiling in Aalsmeer beperkt is.

1
1

Opgave 6**Maximumscore 2**

- 16 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat de beroepsbevolking in 2001 ten opzichte van 1997 is gestegen waardoor bij een dalend aantal werklozen, het aantal werklozen in procenten van de beroepsbevolking is gedaald.

Maximumscore 2

- 17 Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om een daling van de i/a-ratio omdat een daling van het werkloosheidspercentage kan leiden tot afname van het aantal inactieven (in verhouding tot het aantal actieven).
  - Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om een daling van de collectieve lastendruk (vanaf 1999) / daling van de wig (vanaf 2000), omdat een daling van het werkloosheidspercentage kan leiden tot een daling van sociale premies en belastingen die nodig zijn voor aan werkloosheid verbonden uitkeringen.

Maximumscore 2

- 18 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

In 2001 werkt een werknemer gemiddeld $\frac{6.587}{7.303} \times 1.600$ uur = 1.443 uur per week.

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Maximumscore 2

- 19 statistiek 3
Uit de verklaring moet blijken dat de stijging van de loonkosten per werknemer in ieder jaar groter is geweest dan de stijging van de arbeidsproductiviteit.

Maximumscore 2

- 20 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- Het indexcijfer voor de toegevoegde waarde bedrijven in 1998 (1997 = 100) bedraagt $\frac{263,3}{249,0} \times 100 = 105,743$ 1
  - Het indexcijfer van de werkgelegenheid in arbeidsjaren in bedrijven in 1998 bedraagt $\frac{105,743}{102,3} \times 100\% = 103,37\% \rightarrow$ de groei bedraagt 3,37% 1

Opgave 7**Maximumscore 2**

- 21 nee
Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:
- Een verklaring waaruit blijkt dat de inflatie in Duitsland en Frankrijk onder het gemiddelde van 2,3% ligt waardoor er ook landen moeten zijn met een inflatie hoger dan de 2,3% van Nederland.
  - Een verklaring waaruit blijkt dat niet alle landen van het eurogebied zijn opgenomen in tabel 3.

Maximumscore 2

- 22 verslechtering
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat het prijspeil in Nederland meer is gestegen dan in het Verenigd Koninkrijk.

Maximumscore 2

- 23 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat de schaarste van arbeid tot hogere looneisen kan leiden, waardoor de lonen hoger worden hetgeen (bij doorberekening in de verkoopprijs) tot prijsstijgingen kan leiden.

Opgave 8**Maximumscore 2**

- 24 een tekort
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat als een overschot op de lopende rekening gepaard gaat met een tekort op de totale betalingsbalans, de kapitaalrekening een tekort laat zien (dat groter is dan het overschot op de lopende rekening).

Maximumscore 2

- 25 uit de verbetering van het saldo op de inkomensrekening
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat het overmaken van in het buitenland verdiend inkomen naar de Filippijnen op de inkomensrekening van de betalingsbalans wordt genoteerd.

Opgave 9**Maximumscore 2**

- 26 €1,20
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat bij een prijs van €0,60 de gevraagde hoeveelheid 108 miljoen zakken is; de afzet was vóór de prijsdaling $108 - 8 = 100$ miljoen zakken; bij 100 miljoen zakken is de prijs €1,20.

Maximumscore 2

- 27 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $(€0,50 + €0,50 + €0,90) \times 1,20 \times 1,19 = €2,71$.

inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma Wolf of vul de scores in op de optisch leesbare formulieren.
Zend de gegevens uiterlijk op 24 juni naar de Citogroep.

Einde